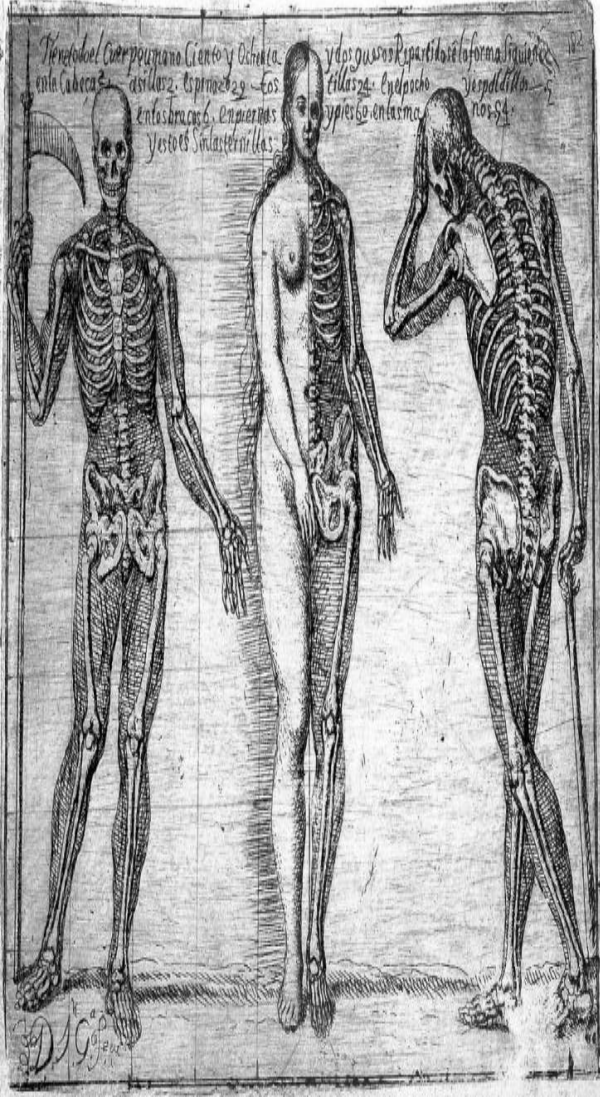

Toplumsal cinsiyete duyarlı hekimlik uygulamaları

Doç. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar

erbaydar@hacettepe.edu.tr

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

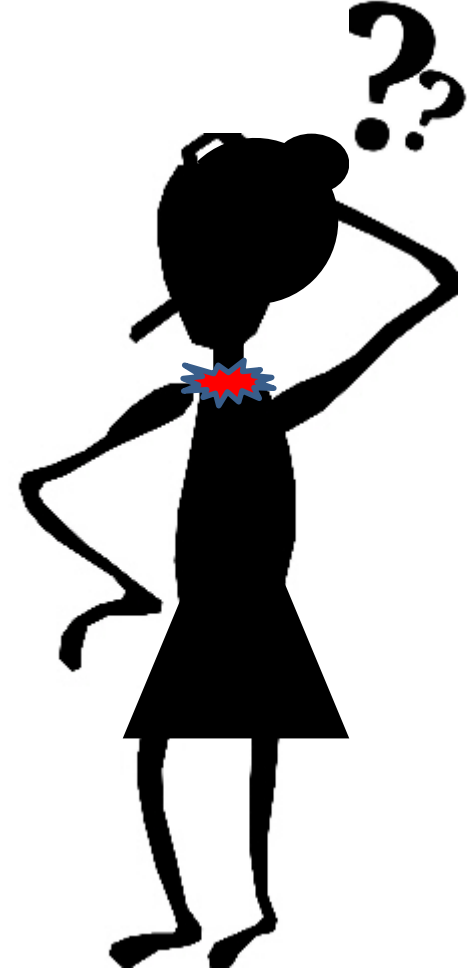
Neden önemli?

Çünkü;

- Tıbbın tarihi temel olarak erkekler ve onların sağlığına dairdir.

Batıda 'beyaz erkek'

- Tıp geçmişte büyük ölçüde 'cinsiyet kör' olarak gelişmiştir.
- 'Normal' in sınırları erkeğe göre çiziliyor diğerleri norm dışı
- Toplumsal cinsiyet konusunda artan farkındalığın kadınlara sunulan hizmetleri gözden geçirme gereksinimi doğurması
- ...

Toplumsal cinsiyet

```
graph TD; A[Toplumsal cinsiyet] --> B[Tıp]; A --> C[Sağlık]; A --> D[Sağlık hizmeti];
```

The diagram consists of a purple rectangular box at the top containing the text 'Toplumsal cinsiyet'. From the bottom of this box, three purple arrows point downwards to the words 'Tıp', 'Sağlık', and 'Sağlık hizmeti' which are arranged horizontally below the box.

Tıp

Sağlık

Sağlık hizmeti

Tıbbın cinsiyeti

Gender of medicine

‘Anatomische les van Dr Willem van der Meer’ Michiel Jansz. van Miereveld, 1617

Rembrandt van Rijn "The Anatomy Lesson of Dr. Nicolaes Tulp" The Hague 1632

Cornelis de Man "Delftli anatomist Cornelis Gravesande Anatomi Dersinde" (1681)

St Thomas' Surgeon, William Cheselden FRS giving an anatomical demonstration to spectators. Charles Phillips, circa 1730.

Robert Hinckley "*First Operation under Ether* (1882-1893)

Dr. John Collins Warren ilk uygulamayı yapıyor. Massachusetts General Hospital (16 Ekim 1846)

Harvard Medical School, graduating class, June 1888

Dr. Elizabeth Blackwell

1849, graduated from Geneva Medical College, Geneva, N.Y.
(later renamed Hobart Medical College)

Dr. Zaruhi Kavalciyan

Zarohie Serope Kavaljian
Physician and Surgeon; M.D.
Born. 1877.

Prepared in Holmes School, Constantinople
Boston University School of Medicine (1903)
Address: Adabazar, Turkey. Female.
(1877 İstanbul-30 Haziran 1963 İstanbul)

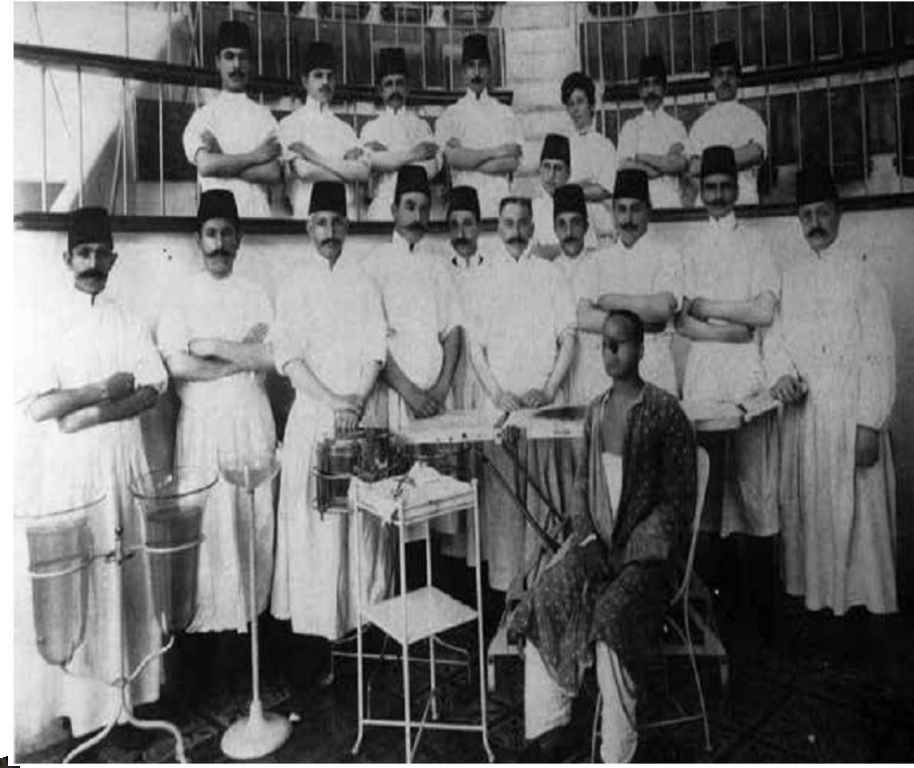
Dr. Safiye Ali Krekeler

1891-1952

İstanbul Amerikan Kız Koleji
Würzburg Julius-Maximilians Üniversitesi Tıp Fakültesi
Hekimliğe başlangıç 1922

Tıphane-i Amire/ Hekimbaşı Mustafa Behçet Bey

Haydarpaşa Numune Hastanesi, Cemil Topuzlu, ameliyat öncesi

Gelibolu Hilal'i Ahmer Sağlık Heyeti; Servet'i Fünun, 15 Temmuz 1915

University of Utah School of Medicine

A look into history. . . Shown here are medical informatics pioneer Homer R. Warner, M.D., Ph.D. (seated), former AMIA president, Reed M. Gardner, Ph.D. (right), and notable researcher, Allan Pryor, Ph.D. (center).

KADIN İNSAN MIDIR?

"Karşıdan iki kişi geliyor sandım. Meğerse bir
erkekle karısıymış."

RUS ATASÖZÜ

Antonio Molinari; *Adam and Eve*, about 1701-1704

Kadın Düşmanlığı (Misogyny)

- Kadınlardan kadın oldukları için nefreti içeren kültürel tutumdur.
- Misogyny, ataerkil toplumlarda yüzyıllardır bir ideoloji ya da inanç sistemi olarak işlev görürken kadınları düşük statüde tutmaya, güce ve karar verme mekanizmalarına erişimlerini kısıtlamaya hizmet eder.
- Kadınlar günah keçisi olarak kendilerine biçilen bu rolü içselleştirirler.
- Medya dünyası da kadının kendinden nefret etmesini sağlayacak nesneleştirici imgeler üretir.
- Kadınları plastik cerrahi anoreksiya ve bulimia üçgenine sıkıştırır.

Holland J. (2016) Mizojini.

Johnson, Allan G (2000). The Blackwell Dictionary of Sociology

Flood, Michael (2007). Int. Enc. Of Men and Masculinities

Kadınların hak mücadelesi

- Kadının da İNSAN olduğunun kabul edilmesi
- “Havva’nın laneti”nin reddi

[Women's suffrage](#) parade in New York City, May 6, 1912.

THE HOME LOVING WOMEN
DO NOT WANT THE BALLOT
**VOTE
NO**
TO AMENDMENT 8
FOURTH PLACE ON BALLOT

Copyright 1909 E.W. Gustafson

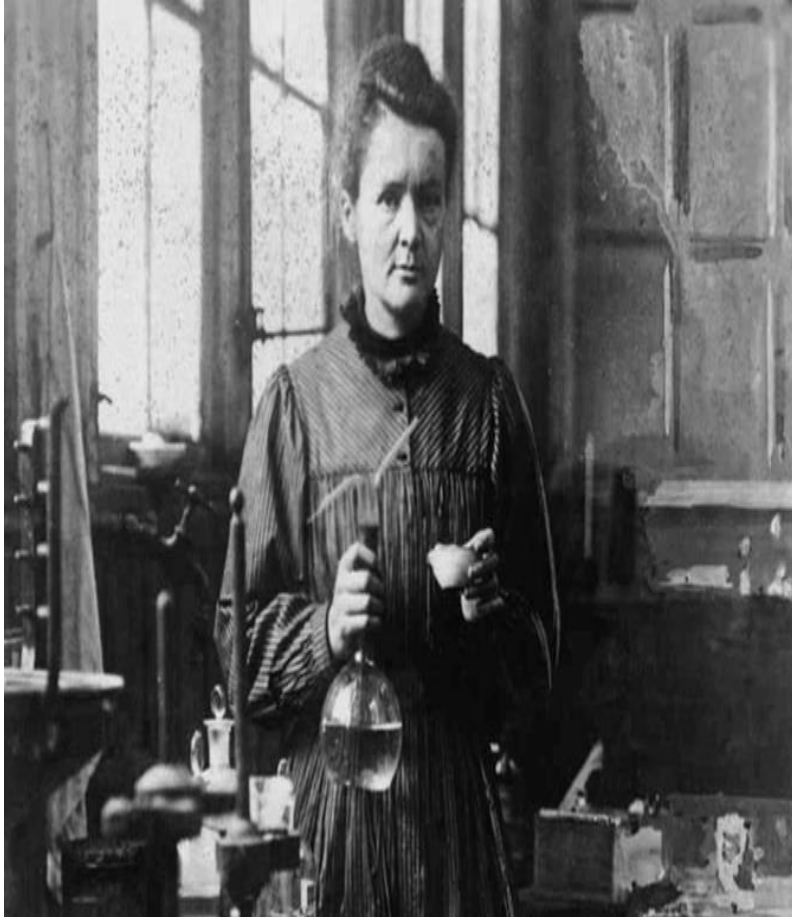
Election Day!

HEADQUARTERS NATIONAL ASSOCIATION
OPPOSED TO
WOMAN SUFFRAGE

Radyum ve Polonyumun keşfeden bilim insanı

Marie Curie, 1867-1934

Nobel Fizik Ödülü
1903

Elliott Cresson Madalyası
1909

Nobel Kimya Ödülü
1911

Willard Gibbs Madalyası
1921

Davy Madalyası
1903

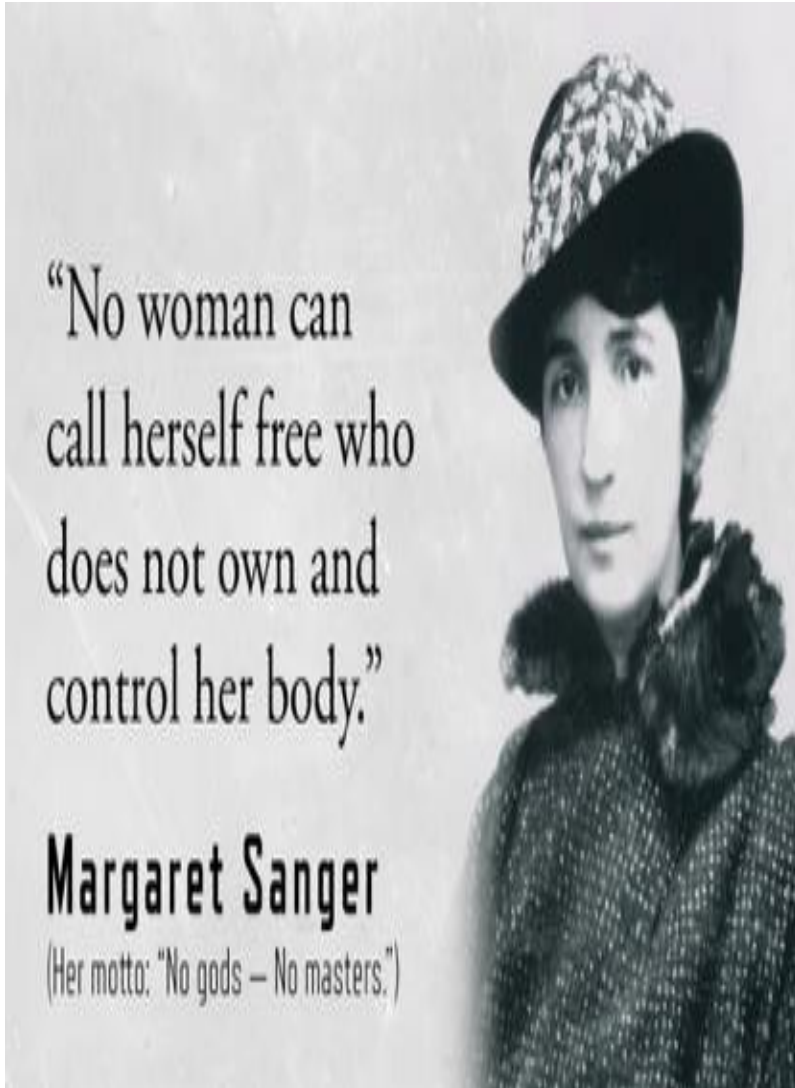
John Scott Madalyası
1921

Matteucci Madalyası
1904

Benjamin Franklin Madalyası
1921

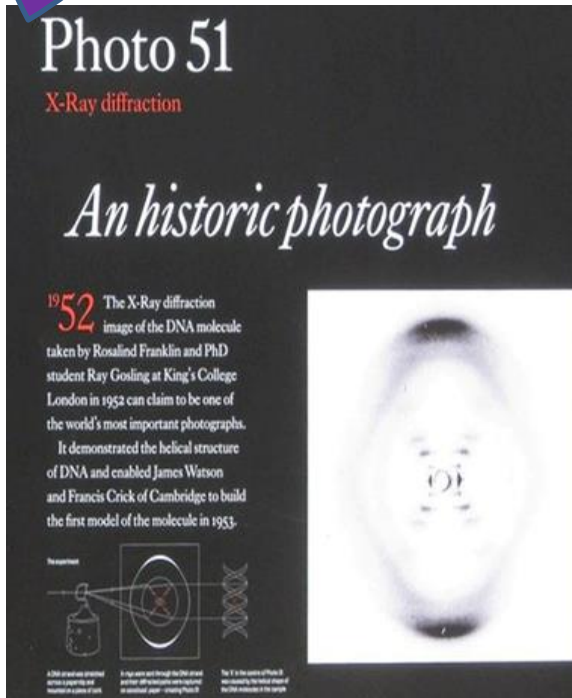
Actonian Ödülü

Margaret Sanger ve sihirli küçük haplar

- Margaret Sanger, kadınların cinsel ve üreme sağlığı ve hakları ile ilgili ilk mücadeleyi başlatan kadınlardan biridir.
- Doğum kontrol hapının bulunmasında kritik rolü vardır.
- Batılı kadınlar doğum kontrol hapı sayesinde doğurganlıklarını, bedenlerini, yaşamlarını kontrol altına alabilmiştir.

Rosalind Franklin DNA'nın double helix yapısını keşfetti

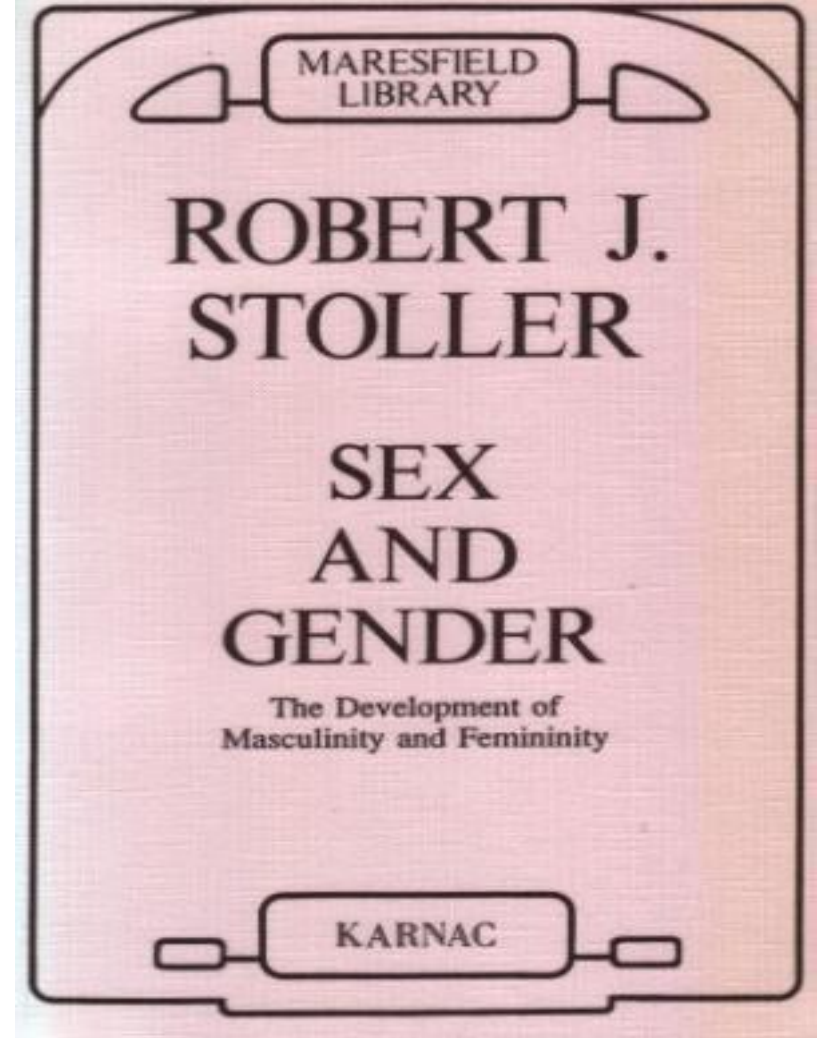

Watson ve Crick
DNA'nın yapısını buldu.

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Dr. Robert Stoller
(Psychiatrist, UCLA ,USA)

Yayın yılı: 1968

Toplumsal cinsiyet

Kadınlar ve erkekler arasında kadın ve erkek olmakla ilişkili sosyal ve kültürel olarak kurgulanan kalıp yargılara, rollere, olanaklara ve ilişkilere atıfta bulunan bir kavramdır.

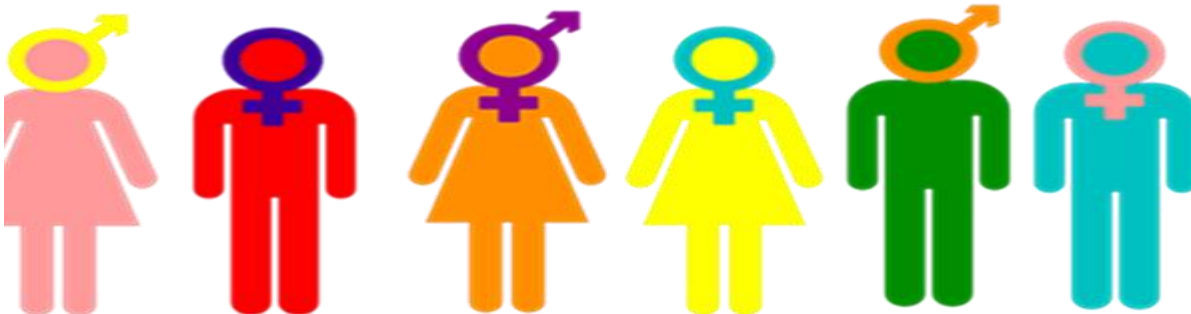

Toplumsal cinsiyet kimliđi- dıřavurumu-transgender

Cinsiyet kimliği : Bireyin kadın, erkek ya da başka herhangi biri olaya dair işsel hissiyatıdır.

Cinsiyet dışavurumu: Bireyin davranışları, giyimi, saē şekli, ses tonu ya da bedeni yoluyla cinsiyet kimliğinin dışa vurumudur.

Transgender: şemsiye bir terimdir. İçinde transseksüel, travesti, drag king/queen (erkek giysili/kadın giysili birey) Cinsel dışavurumu doğumdaki cinsiyetinden farklı bireydir.

Cinsel yönelim

Cinsel yönelim, erkekler, kadınlar veya her iki cinsiyette duygusal, romantik ve / veya cinsel çekimlerin kalıcı biçimlerini ifade eder.

Cinsel yönelim diğer cinsiyete tam yönelim ile aynı cinsiyete tam yönelim arasında değişmektedir.

Cinsel yönelim kategorileri:

- Heteroseksüel (diğer cinsiyete duygusal, romantik ya da cinsel çekim hissetme durumu),
- Gey/lezbiyen (kendi cinsiyetinden olana duygusal, romantik ya da cinsel çekim hissetme durumu)
- biseksüel (kendi cinsiyetinden olana ya da karşı cinsiyetteduygusal, romantik ya da cinsel çekim hissetme durumu).

Grayson Perry ve dokumaları

Cinsel yönelim

Cinsel yönelim, erkekler, kadınlar veya her iki cinsiyette duygusal, romantik ve / veya cinsel çekimlerin kalıcı biçimlerini ifade eder.

Cinsel yönelim diğer cinsiyete tam yönelim ile aynı cinsiyete tam yönelim arasında değişmektedir.

Cinsel yönelim kategorileri:

- Heteroseksüel (diğer cinsiyete duygusal, romantik ya da cinsel çekim hissetme durumu),
- Gey/lezbiyen (kendi cinsiyetinden olana duygusal, romantik ya da cinsel çekim hissetme durumu)
- biseksüel (kendi cinsiyetinden olana ya da karşı cinsiyetteduygusal, romantik ya da cinsel çekim hissetme durumu).

Raewyn Connell

Gender, health and theory:
Conceptualizing the issue, in local and
world
Perspective

Social Science & Medicine

Volume 74, Issue 11, June 2012, Pages
1675-1683

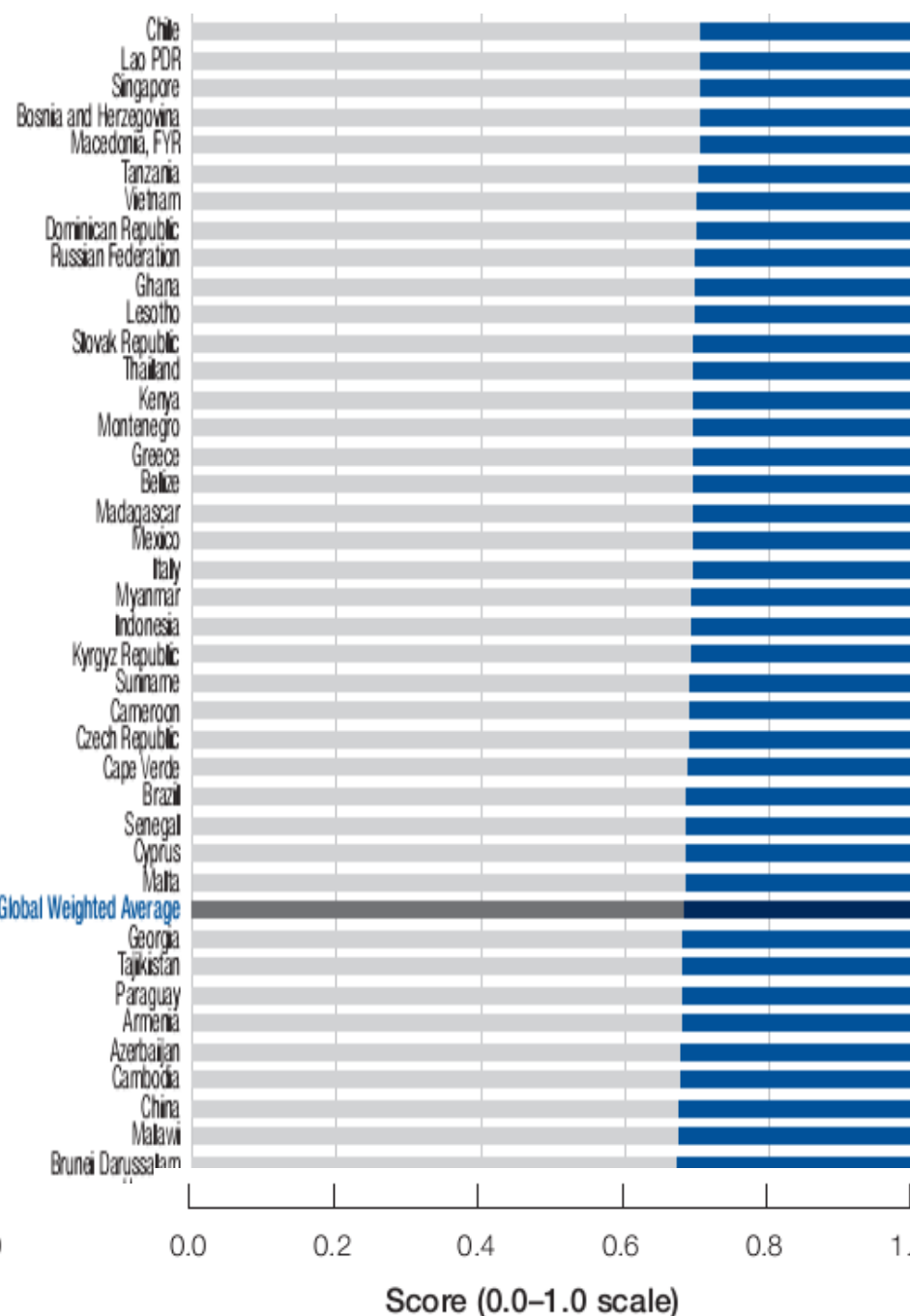
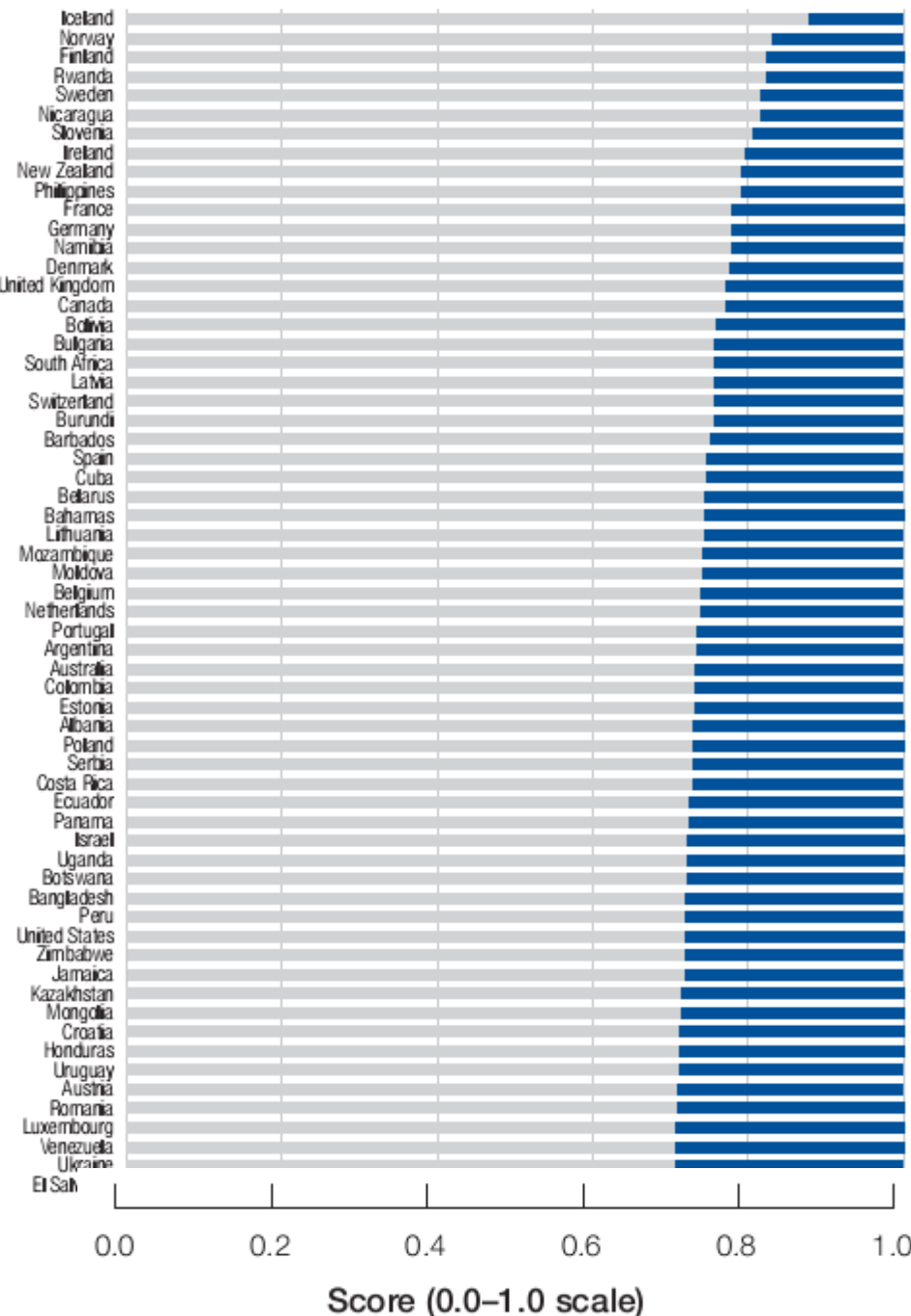
RW Connell

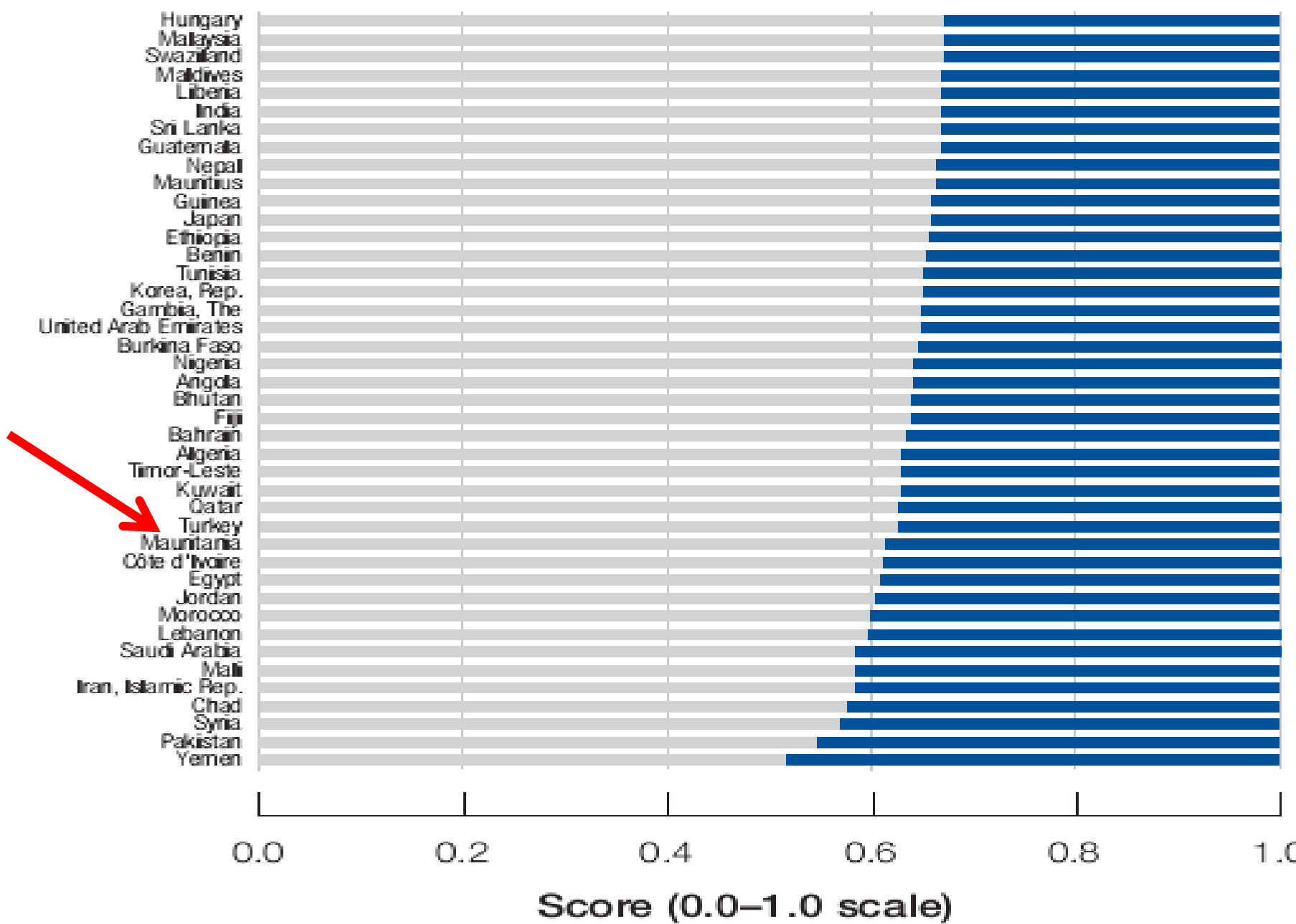
Sağlığın cinsiyeti

Gender of health

Dünya Ekonomik Forumu, Toplumsal Cinsiyet Uçurumu İndeksi, ülke sıralaması, 2017

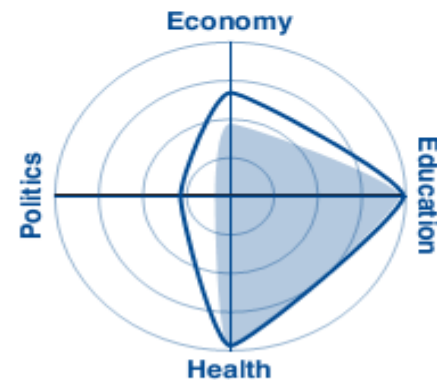
Dünya Ekonomik Forumu, Toplumsal Cinsiyet Uçurumu İndeksi, ülke sıralaması, 2017

Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği karnesi 2017

SCORE AT GLANCE

— Turkey score
— average score

KEY INDICATORS

GDP (US\$ billions)	857.75
GDP per capita (constant '11, intl. \$, PPP)	23,679.40
Total population (1,000s)	79,512.43
Population growth rate (%)	1.56
Population sex ratio (female/male)	0.97
Human Capital Index score	60.33

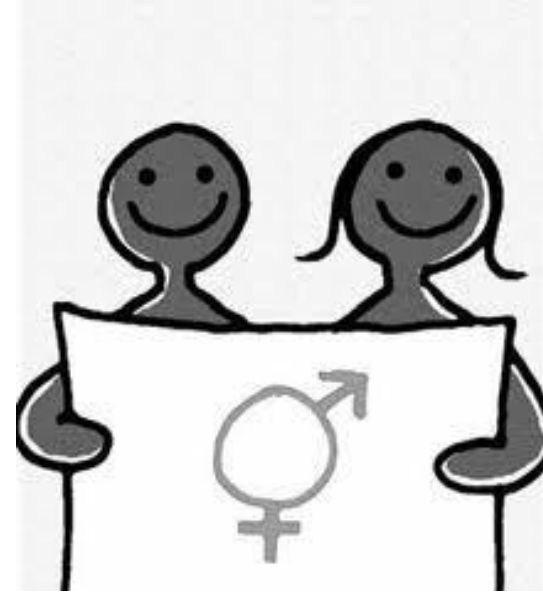
	2006	2017
Global Gender Gap score	105	131
Economic participation and opportunity	106	128
Educational attainment	92	101
Health and survival	85	59
Political empowerment	96	118
rank out of	115	144

Türkiye'nin toplumsal cinsiyet uçurumu karnesi 2017

- Türkiye, yasa yapıcı, üst düzey yönetici ve resmi görevliler arasında olduğu gibi profesyoneller ve teknik elemanlar içinde temel eğitimde kadınların oranını artırarak toplumsal cinsiyet uçurumunu kapatmaktadır.
- Ancak, politik güçlenme alanında kadın erkek uçurumu derinleşmektedir.
- 2013'ten bu yana ilk kez sağlık ve sağkalım açısından uçurum yeniden genişlemektedir.

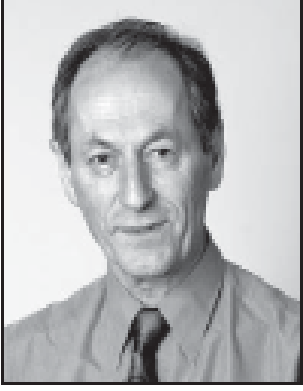
Kadın ve erkeklerin sağlık sorunlarında farklılıklar/sorunlar

- Bir hastalığın doğal seyri ♀ ve ♂ farklı olabilmektedir (biyolojik-fizyopatolojik)
- Toplumsal kořullar cinsiyetlerin biyolojisini farklı etkileyebilir,
- Hastalıkların erken tanı ve tedavisinde,
- Sağlık hizmetlerine ulaşım ve kullanımında,
- Sağlık hizmeti sunanların ♀ ve ♂ e yaklaşımlarında farklılık olabilmektedir.

Sir Michael Marmot
«Eşit olmayan bir dünyada sağlık» konuşması
Royal College of Physicians, Londra , UK, 18 Ekim 2006

- DSÖ Sağlıkın Sosyal Belirleyicileri Komisyonu Mart 2005
- 9 temel çalışma alanı +
 - Erken çocukluk çağı gelişimi
 - İstihdam koşulları
 - Sosyal dışlanma
 - **Kadınlar ve toplumsal cinsiyet**
 - Hakkaniyet
 - Kentsel yerleşimler
 - Küreselleşme
 - Sağlık sistemleri
 - Öncelikli halk sağlığı durumları

University College London,
London WC1E 6BT, UK
(Prof Sir M Marmot FRCP)

**Sir Michael
Marmot ;**
**«Eşit olmayan
bir dünyada
sağlık»**
**«Kadınlar ve
toplumsal
cinsiyet»**

«20 yaşında ve 13 yıl eğitim almış bir kadının ortalama yaşam umudu 72 yılken, 1-8 yıl eğitim görmüş kadınlarda bu süre 60 yıldır.»

«...Bireylerin yaşamları üzerindeki kontrollerini ortadan kaldırmanın çeşitli yolları var. Whitehall II çalışmasında katılımcılara evinizde ne kadar kontrol sahibisiniz şeklinde basit bir soru sorduk. Evinde kontrol düzeyi az olan kadınların daha fazla olan kadınlara göre kalp hastalığı riski daha yüksektir. Bu durum ruhsal hastalıklar için de geçerlidir.»

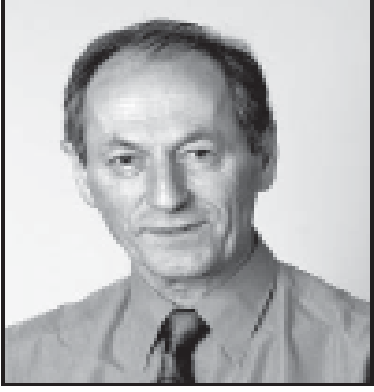
«...evlenmemek erkeklerde kadınlara göre daha dezavantajlıdır. Bu gerçek evlilik müessesinin erkekler için icat edilmiş ve daha destekleyici bir yapı olduğuna dair spekülasyonları destekler niteliktedir.»

«...Japonya'nın dikkat çekici düzeyde iyi olan sağlık düzeyi Japon toplumunun kohezyonu ile ilişkili olabilir. Benzer şekilde Kerala ve Sri Lanka gibi yoksul toplulukların iyi sağlık düzeyleri de toplumsal kohezyon ve kadınların içerilmesi ile ilişkili olabilir. «

«Güney Afrika'da HIV/AIDS kontrolü kadınların toplumsal cinsiyet temelli dezavantajlı durumlarını görmezden geldiği sürece başarılı olma şansı çok düşüktür.»

«...Şişmanlık, kadınlar söz konusu olduğunda sosyoekonomik durumla ters ilişkilidir.»

« Sosyal olarak dezavantajlı, yaşamı üzerindeki kontrolü ve kendini gerçekleştirme olanağı çok sınırlı kadınların kendilerini sigara içmekten alı koyma motivasyonları da düşüktür.

University College London,
London WC1E 6BT, UK
(Prof Sir M Marmot FRCP)

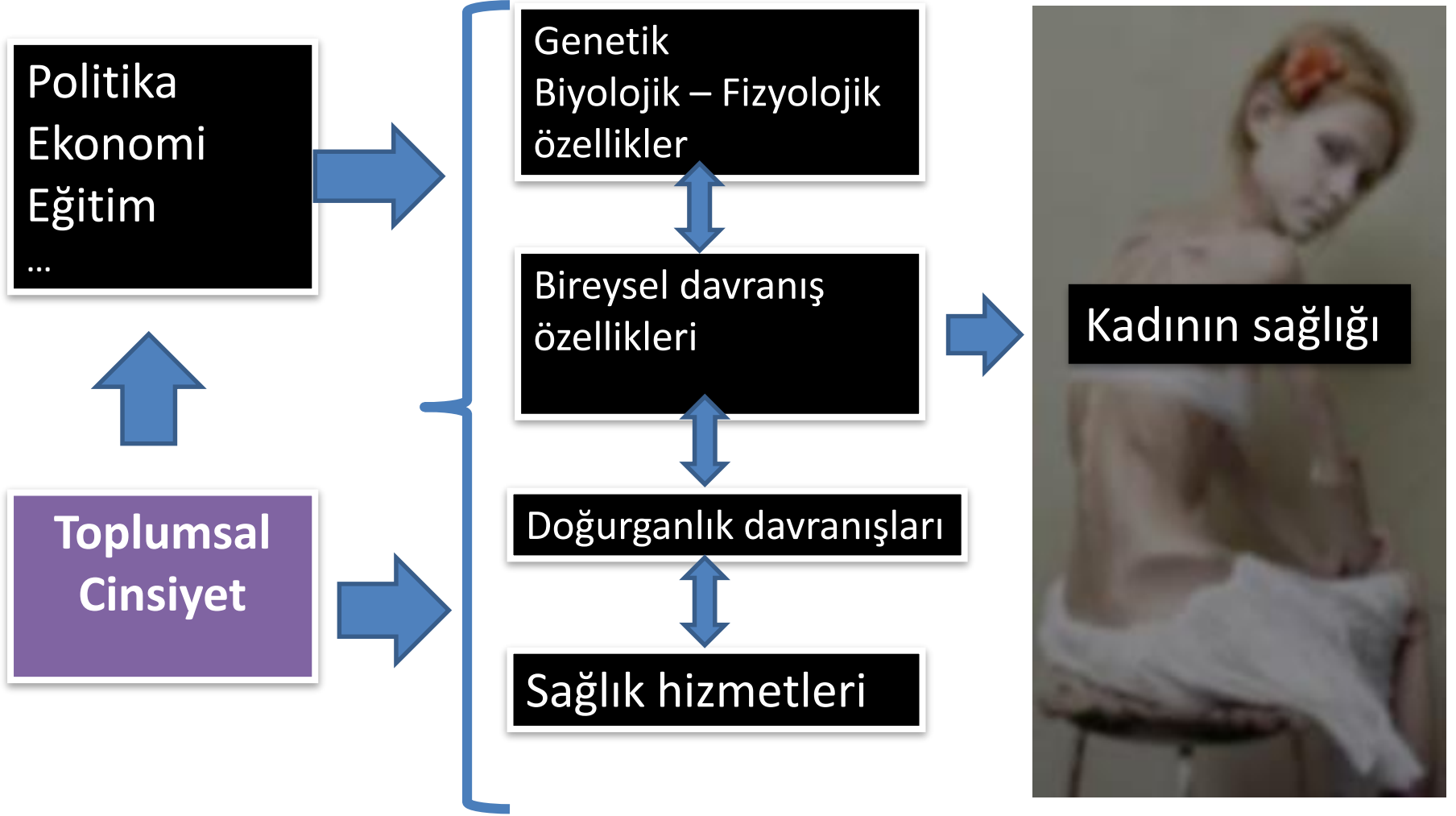
Hastalıkların biyolojisini anlamaya ihtiyacımız var. Fakat aynı zamanda hastalık riskini değiştirebilmek için toplumun biyolojiyi nasıl etkilediğini de anlamak zorundayız. Sosyal kavrayış hastalık yükünü değiştirme sürecinde merkezi öneme sahiptir.

Öyleyse ben de sizleri Pablo Neruda'nın sözleriyle davet ediyorum:

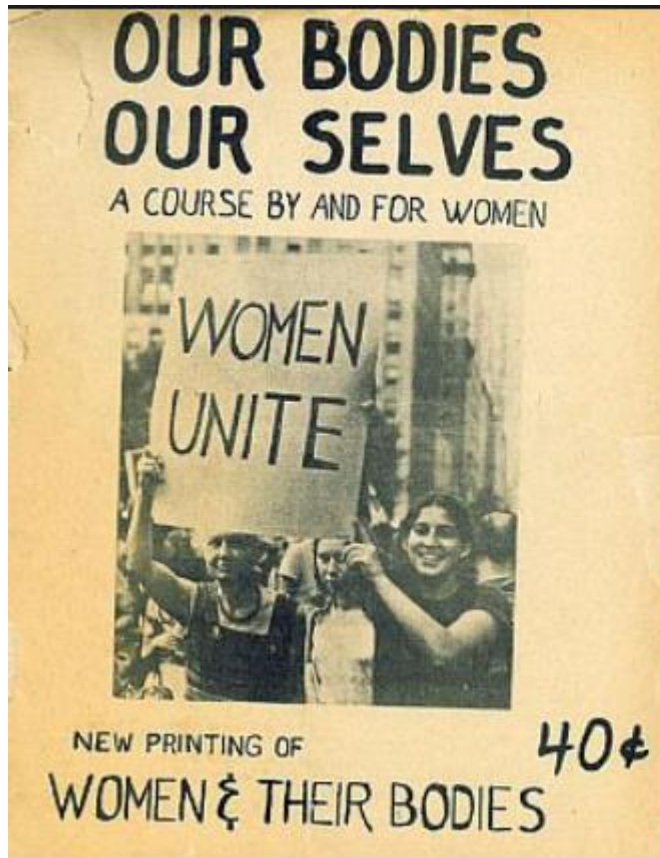
**Sir Michael
Marmot;
«Eşit olmayan bir
dünyada sağlık»
«Kadınlar ve
toplumsal cinsiyet»**

«...Kurulmuş bu acı kumpasa karşı,
Benimle birlikte ayağa kalkın.»

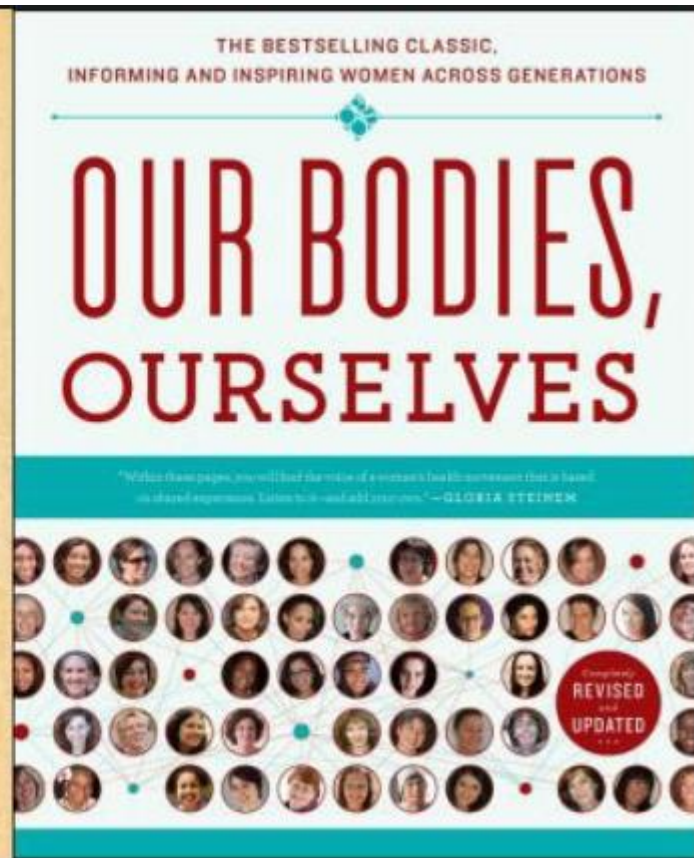
Bir sonuç olarak kadın sağlığının belirleyicileri

Bedenlerimiz bizimdir!

1978

2011

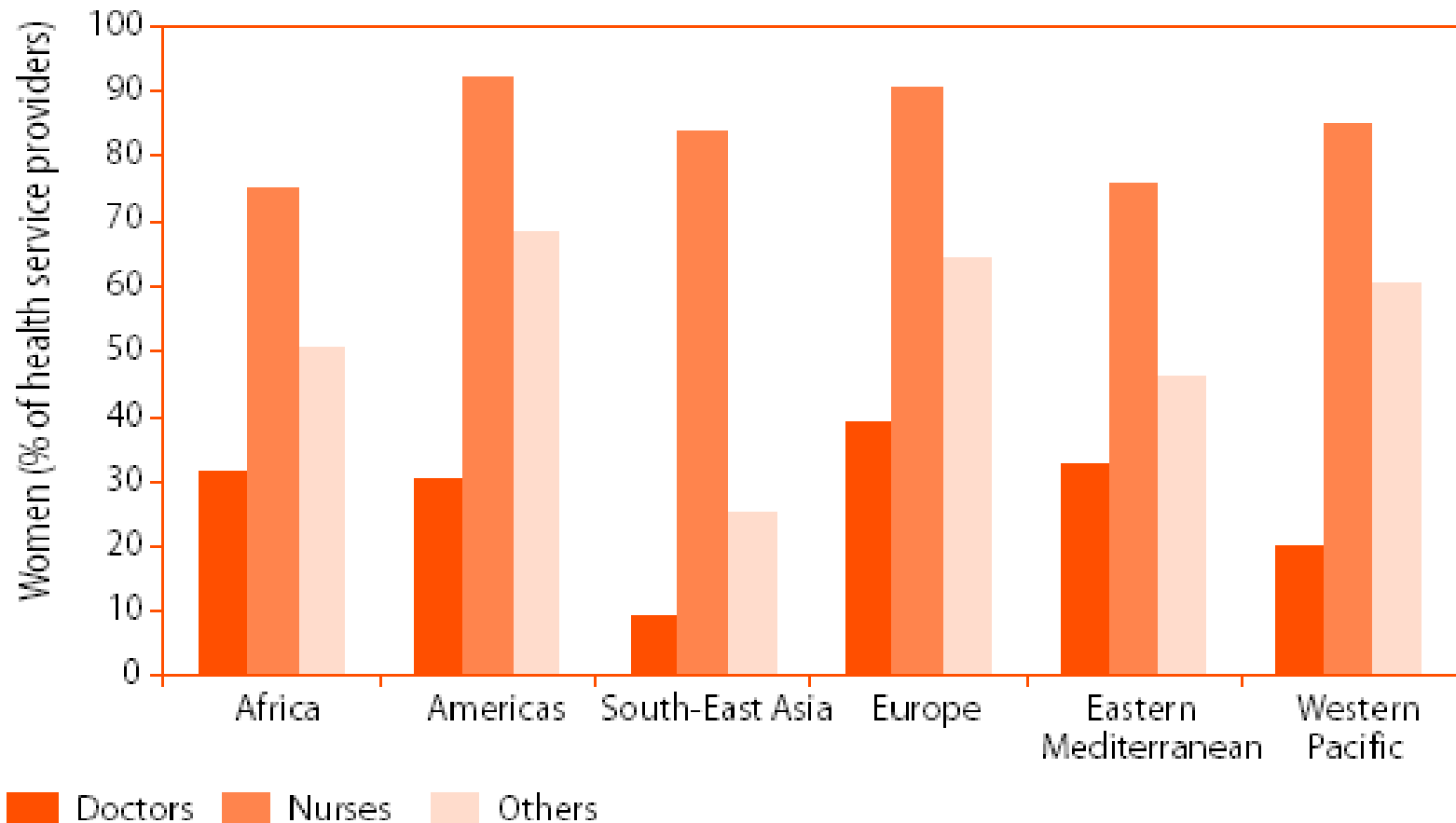

Sağlığın hizmetlerinin cinsiyeti

Gender of health services

DSÖ bölgelerine göre sağlık insangücü içinde kadın çalışanların payı, 2006

Distribution of women in health service professions, by WHO region

Sağlık hizmeti kullanımı

- Yüksek gelirli ülkelerde erkekler daha az sağlık hizmeti kullanırlar (Tam zamanlı çalışma, çalışma sürelerinin daha uzun olması, kadınlardan daha az esnek iş takvimlerinin olması vb, uzun bekleme süresi).
- Danimarkalı erkekler daha yüksek hastane yatış ve mortalite hızına sahiptir. Bu durum koruyucu sağlık hizmetlerini daha az kullanmalarına bağlanmaktadır.
- LG bireyler önleyici sağlık hizmetlerine daha az başvurur. Tedaviyi sürdürme davranışları genel toplumdan daha düşüktür. Damgalanma, sağlık çalışanlarının yanlı davrandıklarına dair algı, klinik ve kültürel bilgi eksikliği ve toplumsal cinsiyete duyarsız hizmet sunma vb gibi nedenler.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde görev yapmakta olan öğretim üye ve görevlilerinin tıp alanı ve cinsiyete göre dağılımı (2016)

Tıp alanı	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	n	%*	n	%*	n	%**
Dahili tıp	129	47,8	141	52,2	270	53,3
Cerrahi tıp	28	21,9	100	78,1	128	25,2
Temel tıp	63	57,8	46	42,2	109	21,5
Toplam	220	43,4	287	56,6	507	100,0

*Satur yüzdesi alınmıştır.

**Sütun yüzdesi alınmıştır.

$P<0,001$

Toplumsal cinsiyetin
anakımlaştırılması
(Gender mainstreaming)

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

17 GOALS TO TRANSFORM OUR WORLD

2015-2030

- Bütün dünyada kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırın
- Kadın ticareti, cinsel ve diğer sömürü şekillerini de içerecek biçimde kamusal ya da özel alanda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti sonlandırın
- Çocuk yaşta ve zorla evlendirmeyi ve kadın sünneti gibi zararlı uygulamaları ortadan kaldırın
- Sunulacak kamu hizmetleri, oluşturulacak altyapı ve sosyal koruma hizmetleri yoluyla karşılıksız emek ve ev eksenli çalışmayı görünür kılın ve ekonomik olarak bedelini ödeyin; ev içi ve aile üyeleri arası sorumlulukların paylaşımını destekleyin

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

17 GOALS TO TRANSFORM OUR WORLD

- Politik, ekonomik ve kamusal hayatta kadınların tam ve etkin biçimde katılımını ve fırsat eşitliğini sağlayın
- Herkesin cinsel ve üreme açısından sağlıklı olmasını ve üreme haklarına erişimini sağlayın
- Ekonomik kaynaklar için kadınlara eşit haklar vermek üzere Ulusal kanunlarla uyumlu olacak biçimde reformları hayata geçirin; arazi ve diğer tür mülkler, finansal hizmetler, kamuya ait varlıklar ve doğal kaynaklarla ilgili olarak mülkiyet hakkına sahip olabilmeleri; bunların kontrolünde yer almaları
- Kadınların güçlenmesi için bilgi ve iletişim teknolojileri başta olmak üzere teknoloji kullanımını artırın.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek i ve kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi için güçlü politikalar ve dönüştürücü yasal düzenlemeleri uygulamaya koyun.

5 GENDER
EQUALITY

2015-2030

Hacettepe
Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk
Sağlığı AD

Teşekkür ederim.